№ 157 ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 20

1908
ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Базарная ул. д. Тамамшева № 16. կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տէլէֆօն № 253.

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 20 № 157

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

БАКУ, уголъ Красноводск. и Меркурьевск. телеф. № 10—56

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական և առևտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշւապահներ: Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ:

Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թւաբանութիւն և թւաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա: Ցանկացողների համար՝ առանձին վճարով լեզուներ և ստենոգրաֆիա:

Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը:

ԿՈՒՐՍԵՐ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑՎԱԾ Է ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆ

Կուրսերի կանօնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа) տրվում և ուղարկվում են ՁՐԻԱԲԱՐ: Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.

(տու.) (չ. կ.) 20—2

ԳԱՆՁԱԿԻ

Ս. Յովհաննէս եկեղ. ծխական երկսեռ դպրոցի համար

Հարկաւոր են՝

հմուտ ԱՒԱԳ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

12 դասով, 1000 ր. ռոճիկ.

ՈՒՍՈՒՑԻՉ-ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐ 18—24 դասով, ժամը 25 և 30 ր.:

Դիմել մինչև յուլիսի 25-ը՝ Елисаветполь, попечительству арм. приходской во имя св. Іоанна церкви школы.

(ե. հ. կ.) ա. (786) 3—2

ՆՈՐ ԱՐՀԵՍՏԻ ՊԱՀԱՆՋԸ

Մենք ունինք տեղեկութիւններ այն կուլտուրական փորձերի մասին, որոնք անվում են մեր երկրում այս վերջին տարիները արհեստներ տարածելու նպատակով:

Գիւղական ազգաբնակութիւնը, որ առհասարակ դանդաղ է շարժվում նոր կուլտուրական բարեփոխութիւններ ընդունելու գործում, ցոյց է տալիս բաւական նպաստաւոր տրամադրութիւն: Տնայնագործական ընկերութեան բացած արհեստանոցները գրաւում են աշակերտներ և աշակերտուհիներ: Եւ եթէ աջողվի նոր արհեստի համար պատրաստել տնտեսական աջող պայմաններ և նրա արդիւնքների վաճառահանութեան համար նպաստաւոր շուկայ, այն ժամանակ մենք տուած կը լինենք գիւղական ժողովրդի ձեռքը աշխատանքի նոր աղբիւրներ:

Տնայնագործական արհեստները մինչև այժմ գործել էին քաղաքներում: Նրանք բացվել էին Թիֆլիսում, Գանձակում, Ալէքսանդրօպօլում, Շուշում, Կարսում, Վաղարշապատում:

Նրանցից ամենակատարեալը Թիֆլիսինն էր, որը գտնվում էր մասնագէտների և տնտեսագէտների ու հայ տնայնագործական ընկերութեան անմիջական հսկողութեան տակ: Ընկերութեան վարչութիւնը զբաղված էր մի շարք գործնական խնդիրներ մշակելով և վարպետներ պատրաստելով: Եւ երբ փոքր ի շատէ իրան զգաց ուժեղ և պատրաստված՝ նա տեղափոխեց իր գործունէութիւնը դէպի գիւղերը:

Արհեստանոցը, որ բացվեց յունիսի 1-ից Փամբակի Համամլի գիւղում, հէնց առաջին օրերից գրաւեց սովորողների մեծ թիւ, աւելի քան քառասուն հոգի, և ստիպված եղաւ շատերին մերժել տեղի և գործիքների բացակայութեան պատճառով: Արդարև, արհեստանոցն ունի իր տրամադրութեան տակ միայն վեց տօրք, որոնցից իւրաքանչիւրի վրա սովորում է 7—8 հոգի:

Անհրաժեշտ էր բանալ նոր արհեստանոցներ միւս գիւղերում և տարածել արհեստը ընդարձակ շրջավայրում: Յունիսի վերջում կարելի եղաւ բանալ արհեստանոց Ախդուլա գիւղում և դիտաւորութիւն կայ հէնց այս ամառվայ ընթացքում բանալ արհեստանոցներ Քէշիշբեանդ, Մնջուխլու և մի երկու ուրիշ գիւղերում:

Մենք հաղորդել էինք, որ Ղազախի գաւառի Ուզունթալա գիւղում տեղական ուսուցչի և հայ տնայնագործական ընկերութեան գործակցութեամբ բացված արհեստանոցը սկիզբ դրեց տնայնագործական արհեստի, որը սակայն կարող է արմատանալ և գործնական նշանակութիւն ստանալ, եթէ կը գտնվեն մարդիկ, որոնք կօգնեն գործի աջողութեան առաջին փորձնական տարիներում:

Մեր ընթերցողները կարդացին «Մշակի» մէջ, որ ջուլհակութեան արհեստանոց բաց է անում նաև Կուլտուրական Միութիւնը Բագուի մէջ: Այդ արհեստանոցը կարող է ձմեռվայ ընթացքում պատրաստել վարպետուհիներ և միևնոյն ժամանակ ծանօթանալով գործի տեխնիկական պահանջների հետ՝ փորձառութիւն ձեռք բերել գործելու ապագայում գիւղական շրջանում:

Քաղաքներում գտնվող արհեստանոցների վրա ծանրանում է մի կարեւոր պարտաւորութիւն—ուսումնասիրել տնայնագործական արդիւնքների վաճառահանման գործը և կազմակերպել այդ վաճառահանումը ամուր հիմքերի վրա:

Ամառվայ սկսած փորձերից և արած գործերից յետոյ, առաջիկայ ձմեռվայ ընթացքում տնայնագործական արհեստի զարգացման խնդիրները կը ստանան հերթական նշանակութիւն, որոնցով անհրաժեշտ կը լինի լրջօրէն զբաղվել գործին մասնակից բոլոր անձերի փոխադարձ աջակցութեամբ:

Ա. Քալանթար

ԹՈՒՐՔԱՀԱՅՈՑ ՆՈՐ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Ինչպէս երէկ հաղորդեցինք, Թիւրքիայի հայոց ազգային կենտրոնական վարչութիւնը կամ խառն ժողովը ընտրել է պատրիարքական տեղապահ Զմիւռնիայի առաջնորդ Եղիշէ եպիսկոպոս Դուրեանին:

Ազգային սահմանադրութեան (1863 թ.) § 2-ի համաձայն, «երբ պատրիարքը վախճանելով կամ հրաժարելով և կամ ուրիշ որևէ պատճառաւ աթոռը պարապ մնայ, կրօնական և քաղաքական ժողովները մէկտեղ գալով տեղապահ մը կընտրեն և անոր հաստատութիւնը կը խնդրեն Բարձրագոյն Դռնէն»:

Երէկվայ հեռագիրը ցոյց չէ տալիս, որ Օրմանեան պատրիարքն ինքը հրաժարած լինի, այլ թէ խառն ժողովն է հրաժարեցրել նրան: Արդ, խառն ժողովը իրաւունք ունի՞ հրաժարեցնել ազգային ժողովով ընտրված պատրիարքին: Այդ հարցի առիթով, սահմանադրութեան § 6-ի մէջ գտնում ենք, որ «պատրիարքին վրայ ամբաստանութիւն ընելու՝ միայն ընդհանուր ժողովը և կրօնական ու քաղաքական ժողովներն իրաւունք ունին»:

Ուրեմն, եթէ միայն Օրմանեան պատրիարքն ինքը կամովին չէ հրաժարվել, խառն ժողովը կարող էր հրաժարեցնել նրան միայն ամբաստանութեան տակ ձգելով նրան:

Մեզ յայտնի չէ դեռ, թէ ինչ ամբաստանութիւն խառն ժողովը բարդել է Օրմանեանի վրա: Այդ երևի շուտով կը պարզվի:

Ցամենայն դէպս, քանի որ ընտրված է պատրիարքական տեղապահ, հերթական հարց է այժմ Թիւրքիայի հայոց համար նոր պատրիարքի ընտրութիւնը:

Ուրեմն հայերը այժմ ունեն ամենայն հայոց կաթողիկոսի և Թիւրքիայի հայոց պատրիարքի ընտրութիւն, և հաւանական է, որ այդ կրկնակ ընտրութիւնը կատարվի գրեթէ միաժամանակ:

Այս րոպէին, երբ Թիւրքիայում կառավարչական ռէժիմը փոխվելու վրա է, երբ յայտարարված է ընդհանուր պետական սահմանադրութիւն, երբ դեռ յայտնի չէ, թէ որքան շուտով կիրագործվեն սահմանադրական ռէֆորմները, պատրիարքի պաշտօնը և անձնաւորութիւնը ահագին նշանակութիւն ունի Թիւրքիայի ամբողջ հայ ժողովրդի համար:

Ովքեր կան յարմար թեկնածուներ այդ պատասխանատու և հեղինակաւոր պաշտօնի համար:

Ներկայ րոպէին, միայն երկու եկեղեցականներ կան, յարմար և ցանկալի այդ պաշտօնի համար—Մատթէոս արքեպիսկոպոս Իզմիրլեան և Եղիշէ եպիսկոպոս Դուրեան: Այդ երկուսից մինը և պէտք է ընտրվի պատրիարք: Եթէ, արդարև, սուլթանի իրադէով, ընդհանուր ներումն, ամնիստիա է հրատարակված, ուրեմն Երուսաղէմի մէջ տասն տարուց աւելի աքսորական Իզմիրլեանը այժմ կարող է վերադառնալ Կ. Պօլիս: Եւ մենք չէինք վարանի մի րոպէ յանձնարարել և խորհուրդ տալ թիւրքահայոց ազգային երեսփոխանական ժողովին վերստին կանչել Իզմիրլեանին պատրիարքական աթոռի վրա նստելու, եթէ մենք ունենայինք ամենայն հայոց կաթողիկոսութեան համար մի ուրիշ թեկնածու:

Ոչ, Իզմիրլեան է և մնում է կաթողիկոսական թեկնածու: Նրան պէտք է թողնել այդ պաշտօնի համար: Իսկ պատրիարքական պաշտօնի համար ամենայարմար թեկնածուն Եղիշէ եպիսկոպոս Դուրեանն է, որին, անկասկած, և կընտրէ ազգային երեսփոխանական ժողովը և այդ ընտրութիւնը կը լինի համապատասխան այժմեան պահանջներին և նոր հրատարակված ռէժիմին:

Հ. Առաքելեան

Հարկաւոր ենք համարում մի քանի համառօտ կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդել նորընտիր պատրիարքական տեղապահի մասին:

Եղիշէ եպիսկոպոս Դուրեան, եղբայր հանգուցեալ բանաստեղծ Պետրոս Դուրեանի, մօտ 50 տարեկան, յայտնի է իբրև բանաստեղծ, լեզուագէտ և բանասէր: Գիտէ ֆրանսերէն, անգլիերէն, գերմաներէն, թուրքերէն, հին յունարէն: Ունի մի քանի արժէքաւոր հեղինակութիւններ: Երկար ժամանակ եղել է Արմաշի դպրեվանքի տեսուչ և փոխ-վանահայր. բնաւորութեամբ լուրջ է և ծանրախոհ: Մի քանի տարուց ի վեր վարում է Զմիւռնիայի թեմի առաջնորդական պաշտօնը, որ համարվում է ամենադժուարին պաշտօններից մինը: Աշըգեան պատրիարքի օրով ուղարկվեց որոշ միսիայով Եւրոպա, որի մասին կը հաղորդենք յաջորդ անգամ:

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇԵՄՔԻՆ

Կ. Պօլիս, 18 յուլիսի

Պտի-Շան այգում յուլիսի 18-ին տեղի ունեցաւ յունական մի ցոյց տիեզերական պատրիարքի դէմ, որին մեղադրում են սահմանադրութեան մասին անյարգելի մեկնութիւններ անելու մէջ:

Հոգևոր ղեկավարներին փոփոխելու ձգտումը վարակել է տեղական բոլոր կրօնական համայնքները:

Հայերը ստիպեցին Օրմանեան պատրիարքին հրաժարական տալ. յոյները պահանջում են Իօհակիմ պատրիարքի հրաժարականը: Հայ կաթօլիկները դէմ են իրանց Սապպաղեան պատրիարքին: Հրէաները պաշտօնազուրկ արին իրանց մեծ րաբբի Մովսէս Լէվիին:

(«Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 18 յուլիսի

Լրագիրներում հրատարակված է պաշտօնական հաղորդագրութիւն, թէ մինիստր Սէյիտ-փաշա Մեհամէն արձակված է պաշտօնից սուլթանի իրադէով. մինիստրի օգնականը ժամանակաւորապէս կատարում է երկրագործութեան մինիստրի պարտականութիւնները:

Առաջին զօրաբանակի հրամանատար գեներալ Րիզա-փաշան նշանակված է արտիլէրիայի գլխաւոր կառավարիչ: Հրաժարական տուեց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Հաշիմ-փաշան. պետական խորհրդի օրէնսդրական բաժնի անդամ Հակկը-բէյը նշանակված է նրա յաջորդ: Ադրիանուպօլսի վալի Զուվէր-բէյը նշանակված է ոստիկանութեան մինիստր:

Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ հրատարակված է մի իրադէ, որով հաստատվում է մինիստրների խորհրդի եզրակացութիւնը գաղտնի ոստիկանութիւնը վերացնելու մասին, նրա մէջ երևան հանված անկարգութիւնների պատճառով: («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 18 յուլիսի

Առաւօտեանից ժողովրդի ահագին ամբոխը սպասում էր սուլթանին Ստամբուլում, ուր, լրագիրների տեղեկութիւնների համաձայն, նա պէտք է Սուլթան-Բայազէթի մզկիթում սէլամլըքը կատարէր: Սակայն սէլամլըքը սովորականի նման տեղի ունեցաւ Ըլդըզում: Դէպի մզկիթ և վերադարձին սուլթանին ուղեկցում էր Սաիդ փաշան: Ժողովրդի մասսան ցնծութեամբ ողջունում էր սուլթանին: Սէլամլըքից յետոյ, որին բացի դիպլոմատներից օտարազգիներին արգելվեց ներկայ լինել, սուլթանը ընդունեց դիպլոմատներին: («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 18 յուլիսի

Ֆինանսների մինիստր Զիա-փաշան հրաժարական տուեց, պատճառաբանելով որ այժմեան մինիստրութիւնը անընդունակ է գործադրել սահմանադրութիւնը և դէպի նա ժողովուրդը վստահութեամբ չէ վերաբերվում:

Հինգերորդ զօրաբանակի հրամանատար մարշալ Զէքի-փաշան հեռացված է պաշտօնից:

Հերքելով նախկին տեղեկութիւնները, լրագիրները հաղորդում են, որ Իզզէթ-փաշան, Զէքի-փաշան, Իզմայիլ-փաշան և Քենան-փաշան չեն փախել, այլ աքսորված են Բրուսա:

(«Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 18 յուլիսի

Պաշտօնական հաղորդագրութիւնը, որ հրատարակված է լրագիրների յաւելուածներում, թւարկում է ազգաբնակութեանը արված զիջողութիւնները: Հաղորդագրութեան մէջ գետեղված է մօտ օրերս հրատարակվելիք մանիֆէստի բովանդակութիւնը, որի մէջ ցոյց տրված կը լինի սուլթանի ցանկութիւնը՝ ստեղծել օրինաչափ կառավարութիւն առանց ազգի, կրօնի և դասի խտրութեան բոլոր հպատակների բարեկեցութիւնը ապահովելու համար: Կառավարակ. հաղորդագրութիւնը խորհուրդ է տալիս վերջ դնել ցոյցերին, որովհետև նրանք վնաս են հասցնում երկրին: («Հ. Գ.»)

(Սեփ. թղթ.)

Կարաուրգան (ռուս-թիւրք. սահմ.), 16 յուլ.

Յուլիս 12-ին այստեղ սկսաւ լուր տարածուիլ, թէ օսմանեան սահմանադրութիւնը հաստատուած է և ի գործ պիտի դրուի: Ազգաբնակութիւնը վերապահութեամբ կը խօսէր, իսկ պաշտօնէութիւնը (մանաւանդ զինուորականները) կարծես սուլթանական carte blanche-ն ունէին ազատութեամբ խօսելու: Յուլիս 13-ին, կիրակի առաւօտը շատ կանուխ, Էրզրումի վալիի կնիքով հաստատուած 6000 տպուած յայտարարութիւններ կաւետէին նախորդ օրուան լուրերու ստուգութիւնը: Իւրաքանչիւր քայլի կը հանդիպէինք խմբի մը, որ, հաւաքուած կարդացողի մը շուրջը, մտիկ կընէր «մէջլիսի մէբուսան» և «կանօնի էսասի» նորատեսակ բառերը, առանց կարենալ ըմբռնելու այդ խօսքերու իսկական իմաստը: Ազգաբնակութեան տգէտ դասակարգը թէև այդ խօսքերը չէր հասկնար, սակայն կը զգար, թէ նոր հորիզոն մը բացուելու հաւանականութիւնը կայ, և այդ յոյսը միայն կը բաւէր իր ուրախութիւնը կատարեալ ընելու:

Շատ աքսորեալներ հեռագիրներ ստացան իրենց ազատութիւնը աւետող. գուցէ մեր հայ բանտարկեալներն ալ ազատին: Երէկ ժողովուրդը ուզած էր ցոյց մը ընել տօնելու համար այդ բարի լուրը, սակայն, ինչպէս իմացած ենք, կառավարութիւնը արգիլեց:

Հեռագիր հեռագրի վրայ կուգայ Պօլսէն երեսփոխաններու ընտրութիւնն աճապարելու համար: Երկու հայ և երկու թիւրք պիտի ըլլան, կըսեն, Էրզրումի պատգամաւորները:

—սմօ

Վիէննա, 18 յուլիսի

«Fremdenblatt»-ը գրում է.

«Մամուլի մի մասում կասկած են յայտնում, թէ իբր Թիւրքիայի վերջին դէպքերի պատճառով մեծ պետութիւնների ամբողջ գործունէութիւնը Մակէդօնիայում պէտք է աւարտված համարել: Այս կարծիքը կօնկրէտ ձև է ստանում մի տեղեկութեան մէջ, որն ուղղակի ասում է, որ բարենորոգումների ռուս-անգլիական առաջարկութիւնները շուտով յետ կը վերցվեն: Այս կարծիքը, ինչպէս և վերոյիշեալ տեղեկութիւնը, սխալ են:

«Եւրոպան առաջվայ նման շահագրգռված է Մակէդօնիայում կարգ ու կանօնի վերահաստատման հարցով. մասնաւորապէս Աւստրօ-Ունգարիայում այդ գործի վերաբերմամբ խիստ հետաքրքրվում են Թիւրքիայի վերջին դէպքերի ազդեցութիւնից: Աւստրիան առաջվայ նման ձգտելու է, որպէսզի Մակէդօնիայի ազգաբնակութեան բոլոր խաւերին իրերի նորմալ դրութեան բարւոքումներ տրվեն. ոչ ոք չէր ուրախանայ մեզանից շատ, եթէ այդպիսի փոփոխութիւնը դէպի լաւը ստեղծվէր ներքին ոյժով և տարածվէր նաև Մակէդօնիային մերձ գտնվող Թիւրքիայի միւս շրջանների վրա:

Գոհունակութեամբ Գրէյի ճառում տեսանք մենք, որ Անգլիայի քաղաքականութիւնը ընթանում է նոյն ուղղութեամբ, ինչպէս մերը: Մենք չենք կասկածում, որ միւս պետութիւնների—առանձնապէս Ռուսաստանի—սկզբունքային հայեացքը համանիշ է մեր կարծիքին»:

Յիշելով այնուհետև այն տեղեկութիւնների մասին, որոնք վերաբերում են այն խնդրին, որ իբր Աւստրօ-Ունգարիան մտադրութիւն ունի խառնվել մակէդօնական գործերին, լրագիրը կտրականապէս յայտնում է, որ այդօրինակ մտադրութիւն գոյութիւն չէ ունեցել և գոյութիւն էլ չունի: Այդ տեղեկութիւնները կանխամտածված կերպով տարածում են չար դիտաւորութեամբ և անկասկած կապ ունեն դեռ պտտվող այն լուրերի հետ՝ որ իբր գաղտնի զինուորական կամ մի ուրիշ դաշնադրութիւն է կազմվելու Աւստրօ-Ունգարիայի և Թիւրքիայի միջև: («Հ. Գ.»)

(Սեփ. թղթ.)

Բաթում, 18 յուլիսի

Այսօր, առաւօտեան ժամը 11-ից սկսած, ժողովուրդը հաւաքվում էր տեղիս սիւննի-

ների մզկիթի բակը՝ Թիւրքաց սուլթանի իրադէի բովանդակութիւնը լսելու: Ուրբաթ օրվայ սովորական աղօթքը վերջանալուց յետոյ, ժողովուրդը, կօզակների երաժշտութեան եղանակին հետևելով, շտապեց Թիւրքաց հիւպատոսարանի բակը լցվեց, ուր հոծ բազմութեամբ:

Նախ հոգևորականներից մէկը մի քանի խօսքով գովաբանեց սուլթանին և ապա հիւպատոսի դրագիր Սաբրի-բէյը կարդաց Սուլթանի իրադէն: Կարդացին ուղերձներ, մի յոյն և մի հայ: Ժամը երկուսին ժողովուրդը հեռացաւ հիւպատոսարանի բակից ուրախ տրամադրութեան տակ: Վ.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ-ԹԻՒՐՔԵՐԻ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Köluische Zeitnng» լրագրի մէջ տպված է մի ընդարձակ յօդուած երիտասարդ-Թիւրքերի շարժման մասին, որի վախճանն եղաւ երիտասարդ-Թիւրքերի յաղթութիւնը:

Երբ,—ասում է լրագիրը,—90 թւականներին սկսվեցին հայկական անկարգութիւնները, մահմեդականներն այն խորին համոզմունքն ունէին, որ Եւրոպան կամենում է զոհ բերել իրանց՝ քրիստոնեաների համար: Հէնց այդ էր հայկական կոտորածի պատճառներից մէկը: Նոյն կարծիքներն են տարածված այժմ մահմեդականների մէջ Մակեդօնիայում: Քրիստոնեաների ճշուառութեան մասին շատ էին խօսում և գրում, մոռանալով որ մահմեդականները պակաս ուշադրութեան արժանի չեն և որ նրանց տնտեսական և քաղաքական դրութիւնն ևս նախանձելի չէ: Միևնոյն ժամանակ մոռացան և այն, որ մահմեդականները տիրապետող ժողովուրդ են և չեն թոյլ տայ անպատիժ կերպով հեռացնել իրանց, և երիտասարդ-Թիւրքերի շարժումը մասամբ ծագել է հէնց այդ հայեացքների ազդեցութեան տակ: Այդ շարժումը—Թիւրք ժողովրդի ընդարձակ շրջանների բեկացման եւրոպական միջամտութեան դէմ Թիւրքիայի ներքին գործերում մի կողմից և ներկայ ռէժիմի դէմ միւս կողմից—իր հետ տանում է զօրքը և պաշտօնեաներին, քաղաքացիներին և գիւղացիներին, մահմեդականներին և քրիստոնեաներին:

Այժմ ամենակարևոր հարցերից մէկն այն է, թէ արդեօք մահմեդականները ձեռք ձեռքի տուած կերթան քրիստոնեաների հետ: Կարելի է կարծել, որ այո, որովհետև քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը աւելի է վախեցած հրոսակախմբերից, քան ադմինիստրացիայից: Չէտաները, որոնք կազմակերպված էին կրօնի համար ճնշողների դէմ կռւելու, դարձան աւազակախմբեր, որոնք կողոպտում են անխտիր թէ իրանց հաւատակիցներին և թէ օտարներին: Բուլղարները, սերբերը և յոյները, որոնք ապրում են իրանց ձեռքի աշխատանքով, կօրհնէին նրան, ով կազատէր իրանց աւազակախմբերից: Մահմեդական գիւղացիները աւելի քիչ են տանջվում հրոսակախմբերից, քան քրիստոնեաները, բայց նրանք տանջվում են երկարատև, կամայականօրէն ձգձգվող զինւորական ծառայութիւնից և այդ պատճառով նրանք խիստ կողմնակից են հաշտութեան քրիստոնեաների հետ:

Ահա թէ ինչու երիտասարդ-Թիւրքերը անհագին համակրութիւն են վայելում թէ քրիստոնեայ և թէ մահմեդական ազգաբնակութեան մէջ:

Այդ բոլորին պէտք է աւելացնել հասարակութեան բոլոր խաւերի խորին դայրոյթը լրտեսութեան սիստեմի դէմ, որը սուլթանը վարչութեան մեթոդ է դարձրել: Չը կայ ընտանիք, որ զոհեր տուած չը լինէր լրտեսութեանը և մատնութիւններին, որոնք միջոցներ էին լաւ պաշտօններ ստանալու:

Օֆիցէրների շրջանում դժգոհութեան գլխաւոր շարժառիթներից մէկն էլ այն հպարտութիւնն է, որ խորին կերպով վիրաւորվում է Եւրոպայի անընդհատ միջամտութեամբ թիւրքական գործերում: Բաւական էր, որ մի եւրոպացի պաշտօնեայ գանգատվէր թիւրք պաշտօնեայի կամ օֆիցէրի վրայ, և վերջինս, որքան բարձր պաշտօնի էլ նա գրաւած ունենար, անյապաղ արձակվում էր, կամ թէ աքսորվում էր Տրիպօլիս կամ Փոքր-Ասիա: Եւրոպական րէֆօրմատորները Թիւրքիայում աւելի ազատ էին գործում, քան թէ նրանք կարող էին անել իրանց հայրենիքում:

Հէնց այդ բոլոր պատճառները առաջ բերին երիտասարդ-Թիւրքերի պայթիւնը, որոնք իրանց նշանաբանն ունեն «օսմանեան կայսրութիւնը օսմանների համար»:

«Le Temps» լրագիրը իր մի առաջնորդող յօդուածում բողոքում է երիտասարդ-Թիւրքերի կռւելու մեթօդների դէմ: Չէ կարելի թոյլ տալ, որ ամենաօրինական ձգտումները ի կատար ածվէին սպանութիւններով: Ինքն ըստ ինքեան երիտասարդ Թիւրքերը արժանի են համակրութեան: Այդ պատճառով աւելի ևս ցաւալի է, որ նրանք անուանարկում են իրանց պրօգրամը զզւելի սպանութիւններով: Ի հարկէ, օսմանեան բռնակալութիւնը մի րէժիմ է, որը չէ կարելի պաշտպանել, և եթէ երիտասարդ Թիւրքերը շահագործում են ընդհանուր դժգոհութիւնը ի նպաստ րէֆօրմների, դա նրանց իրաւունքն է:

Լրագիրը միևնոյն ժամանակ մատնացոյց է անում, որ երիտասարդ-Թիւրքերի շարժումը բորբոքում է մակեդօնական հարցը: Այդ պատճառով պետութիւնները պարտաւոր են ամեն ջանք գործ դնել, որպէսզի սուլթանի և ապստամբների միջև համաձայնութիւն կայանայ: («Рѣчь»)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ-ԹԻՒՐՔԵՐԻ ԿՈՉԸ

Արտասահմանեան թերթերում Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւնները սուլթանի մայրաքաղաքի տրամադրութիւնը վարդագոյն են ներկայացնում: Բազմաթիւ միտինգները տեղի են ունենում փողոցներում անարգել կերպով: Բոլորն էլ նոր մեծ վէզիրի մասին են խօսում: Բելգրադի թերթերը հաւատացնում են, որ Սաիդ-փաշան համաձայնվել է մեծ վէզիրի պաշտօնը ստանձնել այն պայմանով միայն, որ սահմանադրութիւնը անպատճառ յայտարարվի: Սուլթանի իրադէի համաձայն գումարված պարլամենտում երիտասարդ-Թիւրքերը գերակշիռ մեծամասնութիւն պիտի կազմեն:

Երիտասարդ-Թիւրքերի կօմիտէտը Մօնաստիրում մի կոչ է յայտարարել, որի մէջ ասված է. «Սուլթանը ստորագրեց 1876 թւականի սահմանադրութիւնը մտցնելու հրովարտակը: Մենք հաւատում ենք, որ այս անգամ սահմանադրութիւնը իրապէս յաղթանակեց. բայց մենք պէտք է պատրաստ լինենք ամեն պատահարների և հանգիստ կերպով սպասենք: Եթէ կառավարութիւնը մտադիր է խաբել երիտասարդ-Թիւրքերի կուսակցութիւնը, այդ պարագայում այս վերջինը յանկարծակի եկած չի լինի և անմիջապէս ագիտացիան կը վերսկսի: Մենք պահանջում ենք ընդհանուր ամնիստիա, մամուլի ազատութեան մասին օրէնք, ժողովներ գումարելու մասին օրէնք, և որ ճշտութեամբ ժամանակ նշանակվի, թէ երբ պիտի սկսվեն պարլամենտական ընտրութիւնները: Երբ այս բոլոր պահանջները իրագործված կը լինեն, այն ժամանակ միայն կասկածից դուրս կարելի է համարել երիտասարդ-Թիւրքերի կուսակցութեան յաղթութիւնը»:

Այս կոչի հետ միաժամանակ ամնիստիայի մասին եղած պահանջները առաւօտվանից արդէն բաժանվում էին Կ. Պօլսում: Ամնիստիայի մասին խօսում էին բոլոր միտինգներում, և երբ միւս օրը գիշերը լոյս տեսաւ, ոչ ոք չէր սպասում թէ դա այդպէս շուտ կը լինի: Սաիդ-փաշան վէզիրատը իր վրա վերցնելու առաջին պայմաններից մէկն էլ ամնիստիան էր դրել: Ամնիստիան վերաբերում է բոլոր նրանց, որոնք մասնակցել են երիտասարդ-Թիւրքերի շարժումներին, բոլոր այն զինւորականներին ու քաղաքացիներին, որոնք բանտարկութեան մէջ են գտնվում կամ մի որևէ այլ պատժի են ենթարկված:

(«Р. Ут.»)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կրժանովսկին հեռագրում է Կովկասի Փոխարքային յուլիսի 17 ից.

Ցանձնաժողովի որոշմամբ Բագու քաղաքը ճանաչվում է խօլերայով վտանգաւոր:

—

Պետերբուրգ, 18 յուլիսի

Ժանտախտի դէմ մաքառող յանձնաժողովը հաղորդում է, որ Աստրախանում յուլիսի 17 և 18 ին վերստին հիւանդացան խօլերայով 8, մեռան 5. ընդամենը յուլիսի 8-ից հիւանդացան 25, մեռան 12 հոգի: Ցարիցինում յուլիսի 16-ին հիւանդացան 6, մեռան 3. ընդամենը համաճարակի սկզբից հիւանդացան 39, մեռան 19 հոգի: Սերդօբսկի գաւառում հիւանդացաւ մէկը: («Հ. Գ.»)

—

«Баку» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը հեռագրում է յուլիսի 17-ից.

Վերստին լուրեր են պտտում, որ վերացվելու է Կովկասի փոխարքայութիւնը և գլխաւոր կառավարիչ է նշանակվելու Միլլէր-Զակոմէլսկին:

Վարչական աքսորեալներին թոյլատրված է ծառայութեան մտնել մասնաւոր հաստատութիւններում և մասնակցել գիտական արշաւախմբերին:

—

Պարիզ, 18 յուլիսի

Յուլիսի 17-ին Վինիէի մօտ, զօրքերի և ցուցարարների ընդհարման ժամանակ, զօրքերը համազարկ պարպեցին, որով սպանեցին երկու և վիրաւորեցին մի հոգու ծանր կերպով, 20 հոգու թեթև կերպով: Վիրաւորված են նաև 3 օֆիցէրներ և մի քանի զինւորներ: Կարգը վերականգնված է, ցուցարարները վերադարձան Պարիզ: («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 18 յուլիսի

Յուլիսի լոյս 18-ի գիշերը Օրէխովսկի կղզում հրդեհը ոչնչացրեց «Ծորօխտէլ» ակցիօնէրական ընկերութեան սղոցագործարանը և փայտաշէն բօրսան: Կրակը ընդգրկեց կղզու մօտաւորապէս մի քառակուսի վերստ տարածութիւնը: Ահագին ցոլքը կանգնած էր ամբողջ գիշերվայ ընթացքում քաղաքի վրա: Կրակն անցաւ մօտակայ երկյարկանի փայտաշէն տունը, ուր գտնվում է ֆիրմայի գրասենակը, որի մէջ աշխատում էին քաղաքային 12 հրդեհաշէջ խմբեր, չորս հրդեհաշէջ նաւեր և շոգեմեքենայով աշխատող 7 նասօսներ: Կրակը հանգցնելու ժամանակ գործարանի տանիքը բարձրացան արհեստական սանդուղքով փայտահատները. տանիքը փլվեց. 20 հոգի ընկան այրվող շինութեան ներսը. բոլորն էլ ազատվեցին: Վնասը հաշւում են մօտաւորապէս 800,000 րուբլի: («Հ. Գ.»)

—

Կօստրօմա, 18 յուլիսի

Կինէշմայի գաւառի Նավօլօկախ գիւղում երևան հանվեցին կինէշմեան սօցիալ-դեմօկրատական կազմակերպութեան գործերը: Ձերբակալվեցին 19 հոգի: Գրաւվեցին շատ փաստաթղթեր և զէնք: («Հ. Գ.»)

—

Սիմֆէրօպօլ, 18 յուլիսի

Զինւորական դատարանը՝ Սիմֆէրօպօլի բանտում պաշտօնական անձանց սպանելու գործի առթիւ՝ մահվան դատապարտեց 16 հոգու: Դատարանը որոշեց միջնորդել՝ երկուսի մահվան պատիժը փոխարինել աքսորով:

(«Հ. Գ.»)

—

Խրիստիանիա, 18 յուլիսի

Այսօր, ցերեկվայ ժամը 2 և 30 րօպէին ժամանեց ֆրանսիական նաւախումբը Ֆալիէրի հետ: Նաւախումբն ընդունվեց թնդանօթների պարպումով: Թագաւորը եկաւ «Վէրիտէ» զրահանաւով և ողջունեց նախագահին: Ապա թագաւորը և նախագահը, շքախմբով, նաւերով անցան ցամաքը: Նախագահին ափին ընդունեց ժողովրդի հոծ ամբոխը: Թագաւորը նախագահին ներկայացրեց մինիստրներին, ստօրտինգի պրեզիդիումին և շքախմբի անձերին: Նախագահը և թագաւորը անցնելով պատւաւոր պահակախմբի միջով, սեկնեցին պալատը կառքով, հեծելազօրքի ուղեկցութեամբ: Շուտով պալատ դալուց յետոյ թագաւորը և նախագահը դուրս եկան պատշգամբ պատասխան տալու բազմամարդ հասարակութեան ողջոյնին: («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 18 յուլիսի

Յուլիսի 12-ից մինչև 15-ը կառավարութեան կողմնակիցների և յեղափոխականների հրացանաձգութիւնը շարունակվեց: Յուլիսի 16-ին մի փոքր հանդարտվեց: Կառավարական ձիաւորները և զինւորները մասնակցում են կողոպուտներին:

Յուլիսի լոյս 16-ի գիշերը այրվեց և կողոպտվեց ռուսահպատակ Նովբուզովի խանութը, որի ժամանակ կրակին զոհ գնաց հէնց նոյն տեղում գտնվող ռուս-պարսկական դպրոցի վերջին գոյքը: Կողոպտված են նաև «Զինգէր» կարեմեքենաների և գերմանական արևելեան առևտրական ընկերութեան խանութները:

Նիստեր են գումարում նահանգապետը և հիւպատոսը: («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 18 յուլիսի

Շահը երէկ, առաջին անգամ մահափորձից յետոյ, մտնեց Բաղիշահից ուժեղ պահակախմբի ուղեկցութեամբ, զբօսանք կատարելով Թէհրանի շրջակայքում:

Տեղս եկան քիւրդ ձիաւորները Պէլխօրից, Բախտիարից և Սպահանից: Շահը գրեց նրանց: («Հ. Գ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՄԱՌՌԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ ԱՆԻՈՒՄ

Պրօֆեսօր Մառրը այս տարի գնաց Անի մեծ յոյսերով:

Նա սպասում էր իր պեղումներից և հետազօտութիւններից ստանալու առատ նորանոր նիւթեր հայ պատմագրութեան, ճարտարապետութեան, գեղարւեստի և առհասարակ կուլտուրայի ուսումնասիրութեան համար:

Նա իր տրամադրութեան տակ պէտք է ունենար համեմատաբար բաւական մեծ գումարներ այս տարվայ իր գործունէութեան համար:

Մառրը գործում է յունիսի սկզբից և ամիսուկէսվայ ընթացքում յայտնագործել է նոր իրեր, նկարներ, զարդեր և կարասիներ:

Այս տարվայ պեղումները,—գրում է Մառրը մի մասնաւոր նամակում,—կարելի է համարել աջողագոյններից: Նրանք և ընդարձակ են: Սենեակների ներքին զարդերը կազմում են պեղումների գլխաւոր նիւթերը: Այդ զարդերը, որոնք կատարված են գլխաւորապէս փայտի վրա, նկարները, որոնք փորված են փայտի վրա—ներկայացնում են այս տարվայ պեղումների ալը: Փորուածքը արտիստական է: Ժամանակակից լաւագոյն վարպետն անգամ չէ կարող երևակայել աւելի լաւի մասին: Պատահական, կողմնակի պեղումների միջոցին գտնված է, ի միջի այլոց, հոյակապ մի գործուածք, աւելի ճիշտն ասել—մի լաթ՝ ոսկեթել հիւսուածքով սև կիսէյի վրա, որի վրա նկարված են երկու ինձեր տիրեզած գոյներով: Ինձերի պատկերները օժտված են աչքի ընկնող կենդանականութեամբ:

Մառրը սպասում է ուրիշ հետաքրքրական իրեր գտնելու և պեղումների իւրաքանչիւր օրը հանդէս է բերում նորութիւններ:

Բայց Մառրը սաստիկ վշտացած է այն բանից, որ ուշանում են խոստացված գումարները և անկարելի է դառնում իրագործել այն բոլոր նպատակները, որ նա ծրագրել է այս ամառվայ համար:

Առաջինը՝ անհրաժեշտ է կառուցանել նոր թանգարան, որովհետև հինը բոլորովին լցվել է իրերով և անկարելի է այնտեղ շարժվել: Նոր իրերի համար տեղ չը կայ թանգարանում: Այնտեղ կարելի է պահել միայն մանր-մունր իրեր, իսկ խոշորները մնում են դուրսը:

Նոր թանգարանի շինութիւնը դարձել է անհրաժեշտութեան պայման Անիի պեղումների գործը շարունակելու համար: Իսկ խոստացված գումարը չէ եկել մինչև այժմ: Դժուար կացութեան մէջ են հետազօտողները:

Պրօֆեսօրի նամակից քաղում ենք հետևեալ կտորը, գրված այդ առթիւ.

Պետերբուրգում, մարդկանց մի խումբ Վ. Վարդանեանի հետ միասին վճռել էին հնարաւորութիւն տալ շինել նոր թանգարան, ժողովելով անհրաժեշտ գումարը: Վերցված էր միջին մեծութիւնը. պլանը մշակել էր ճարտարապետ Ալ. Տամանովը: Նախահաշիւը կազմված էր 10,000 րուբլու: Այդ գումարից իմ ձեռքին գտնվում է 2000 րուբլի (որոնցից մի հազարը պ. Մանթաշեանից և միւսը պ. Ղուկասեանից): Բերանացի Վ. Վարդանեանը, իսկ յետոյ նամակով Բ. Աղասարեանը՝ հաղորդել էին ինձ, որ կուղարկվի ինձ դարձեալ 3000 րուբլի և որ այդ գումարի հանգանակութիւնը իր վրա է վերցրել Բագւում երդուեալ-հաւատարմատար Ասրիբէգեանը, ուստի ես կարող եմ սկսել թանգարանի շինութիւնը: Ալէքսանդրօպօլի վարպետների հետ իմ բանակցութիւնը պարզեց, որ Տամանովի պլանը իրագործելու համար կը պահանջվի մօտ 30,000 րուբլի գումար: Ես թողի այդ դիտաւորութիւնը: Ամենահամեստ պլանը, որ մշակեցի, այն է վերցնել 15×24 արշին տարածութիւն և շինել երեք սենեակ (իրերի քննութեան համար աշխատանքի սենեակ, գրադարան և հետազօտութեան կաբինետ), կը պահանջէ առնուազն 2600—2700 րուբլի, իսկ ես ունեմ իմ տրամադրութեան տակ միայն 2000 րուբլի: Բացի դրանից կան և ուրիշ ծախքեր: Եթէ պ. Ասրիբէգեանի ջանքերը անաջող են եղել, այն ժամանակ ես պէտք է կրճատեմ պեղումներս, համարեա դադարեցնեմ ամենահետաքրքրական վայրկեանին և զբաղվեմ լիկվիդացիայով:

Եթէ գումարներ չը հասնեն, այն ժամանակ թանգարանի վրա եղած ծախքը կը կլանէ այն գումարները, որոնք նշանակված են պեղումների համար: Իսկ դա շատ անախորժ մի հանգամանք է, որի առաջն պէտք է առնել, աշխատելով, որ խոստացված գումարները իսկոյն յանձնվեն պրօֆեսօր Մառրին:

Այս տարի կը պատրաստվի նաև Անիի մանրամասն քարտէզը: Արդէն պաշտօնապէս զատված է աւերակների շրջանը և դարձել է անձեռնմխելի: Յոյս կայ, որ Անիին կից վարելահողն էլ կը յատկացվի Անիի թանգարանի օգտին:

Հողաչափը շուտով Թիֆլիսից կուղևորվի Անի:

Ներկայ յուլիսի վերջին լրացուցիչ հետազօտութիւններ կը կատարվեն նաև Երերոյքում, որտեղ անցեալ տարի արված էին շատ հետաքրքրական ուսումնասիրութիւններ:

Ա. Ք.

ՄԱՏԹԷՈՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԹԷ՞ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ԿԱՆՕՆՆԵՐՈՎ

Այդ խնդրով է զբաղված մեր մամուլը արդէն: Բայց այնքան պարզ և անվիճելի է, որ դա վէճի առարկայ բնաւ չէր լինի իրերի բնական ընթացքում:

Մատթէոս կաթողիկոսի կանօններով հոգաբարձական կազմը 4 տարին մի անգամ ամբողջովին է ընտրվում, իսկ Փոխարքայի կանօններով 2 տարին մի անգամ կազմի կէսն է ընտրվում:

Մատթէոս կաթողիկոսի կանօններով իւրաքանչիւր չորս տարին մի անգամ է միայն միջոց տրվում ժողովրդին ընտրութիւն անելու, այն էլ հոգաբարձական ամբողջ կազմը միանգամից պաշտօնից հեռանալով. իսկ Փոխարքայի կանօններով իսպառ վերացվում է հոգաբարձական ամբողջ կազմը միանգամից փոխելու-ընտրելու սիստեմը և մտցվում է կազմի կէսը միայն փոխելու, կէսը միայն ընտրելու սիստեմը:

Արդ՝ պարզ է, որ երբ իբրև հիմք ընդունվում է կազմի կէսը փոխելու սկզբունքը, այդ կէսը նոր հոսանք, նոր թարմ ույժեր ժողովրդի կողմից ներկայացնելու համար՝ անհրաժեշտ է, որ նոր ընտրված պատգամաւորական ժողովով կատարվի, այլապէս հները կը գան իրանց մի անգամ ընտրածներին նորից կընտրեն, որով կանօնը չէ կարող ծառայել իր հիմնական նպատակին:

Մատթէոս կաթողիկոսի կանօններով ինչպէս հոգաբարձուների պաշտօնավարութիւնն էր չորսամեայ, այնպէս և նրանց ընտրող պատգամաւորներինը, իսկ Փոխարքայի կանօններով ինչպէս ընտրված հոգաբարձուների կէսի պաշտօնավարութիւնն է երկու տարով, այնպէս էլ նրանց ընտրող պատգամաւորներինը պիտի լինի երկու տարով: Երբ երկու տարին մի անգամ հոգաբարձական կազմի նոր ընտրութիւն է պահանջում կանօնը, անշուշտ—կրկնում եմ—պարզ նպատակ ունենալով նոր ույժեր, թարմ հոսանքներ ընդունելու կազմի մէջ և միջոց տալու ժողովրդին աւելի յաճախ միջամտութիւն գործելու իր թեմական-կրթական հաստատութեան մէջ, ինքնին հասկանալի է, որ այս համակրելի նպատակը կիրականանայ երկու տարին մի անգամ նոր պատգամաւորների ընտրութեամբ, ապա թէ ոչ՝ ինչ միտք ունի վիճակով վեց հոգու հեռանալը, երբ միևնոյն նրանց ընտրող պատգամաւորները նորից հաւաքվելով՝ նորից նրանց կընտրեն:

Ուրեմն Փոխարքայի կանօններով սկսվածը նոյն կանօններով էլ պիտի շարունակվի, հետևապէս պատգամաւորների նոր ընտրութիւն պիտի լինի:

Մ. ա. ք. Մելեան

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Մշակի» № 147-ում զետեղված մեր նկատողութեան իբր պատասխան՝ «Զանգակի» № 6 ում պ. Վահէն ճիգ է թափում ապացուցանելու, որ մենք հակասում ենք մեզ—միաժամանակ ընդունելով պատուիրակների լիազօրութեան տևողութիւնը 4 տարի, իսկ միւս կողմից դէմ լինելով հին պատուիրակների նոյնանման լիազօրութեան, և չը գիտենք, դիտմամբ թէ՞ անգիտակցաբար պնդում է, որ պատուիրակները իրաւունք ունեն այժմ կրկին ընտրել 6 հոգաբարձուներ 4 տարի ժամանակով և երբ թէ դրանից չէ տուժում ժողովրդի իրաւունքը:

Յիշված յօդուածում մենք պարզ կերպով ապացուցել էինք, որ հին պատուիրակները եթէ այժմ ընտրեն նոր հոգաբարձուներ, նրանք գործադրած կը լինեն իրանց իրաւունքները լրիւ չորս տարով և բացի այս, ապագայում ընտրվելիք պատուիրակների իրաւունքներից խլած կը լինեն 6 հոգաբարձու 2 տարով ընտրելու իրաւունքը: Եւ այս դրութիւնը պ. Վահէն համարում է իրաւացի...

Որպէսզի մեր ասածները կատարելապէս պարզ լինեն ամենքի և ժողովրդի համար ինչպէս և բոլորն էլ իմանան, որ «Զանգակ» թերթը պաշտպանում է ոչ թէ ժողովրդի իրաւունքներն անմիջապէս, այլ «ընտրեալներինը», կը բերենք այս պարզ ձևերը:

Ժողովուրդը պատուիրակներ ընտրելով՝ նրանց տալիս է լիազօրութիւն ընտրելու հոգաբարձուներ 4 տարով, որը մենք կը ձևակերպենք այսպէս.

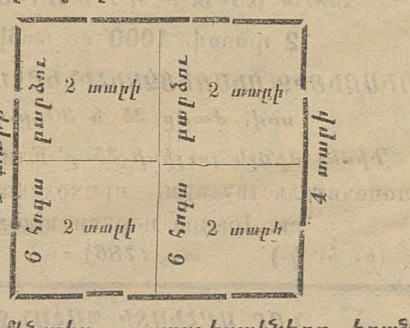

Այս ժամկետում պատուիրակները իրանց լիազօրութիւնը կատարել են արդէն այս չափով.

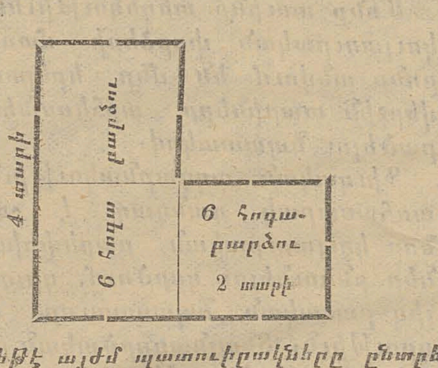

Իսկ եթէ այժմ պատուիրակները ընտրելու լինեն նոր հոգաբարձուներ՝ ահա թէ որ չափով պէտք է օգտվեն ժողովրդեան լիազօրութիւնից.

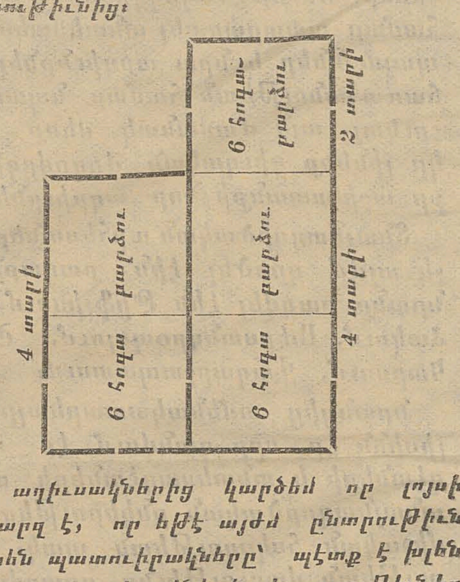

Այս պատկերներից կարծեմ որ լոյսի պէս պարզ է, որ եթէ այժմ ընտրութիւն կատարեն պատուիրակները՝ պէտք է խլեն ապագայ պատուիրակների լիազօրութիւնից վերջին պատկերի վերևի մասը՝ այսինքն վեց հոգաբարձու ընտրելու իրաւունքը 2 տարի ժամանակով—այսինքն թէ այդ հին պատուիրակները, պ. Վահէի խօսքերով, «թոյլ են տալու անմաքուր ձեռքերով քմահաճ ու եսական ձգտումներով մտահնալու ժողովրդական իրաւունքների «ակին» և նրան պղտորելու փորձեր անել»:

Մենք հակառակում ենք ժողովրդի իրաւունքների բռնաբարման, եթէ ընտրութիւնը ձգձգվի և ապօրէն յետաձգվի, կամ ընտրվածների փոխարէն նշանակվի մարդիկ հրաւիրվեն, բայց քանի որ դիմում է անվում ժողովրդին ընտրել նորերը և հնարաւորութիւն է տրվում ժողովրդին ազատօրէն արտայայտվելու և իր գործերը տնօրինելու, չը գիտենք մարդ որքան պէտք է տխմար համարի ընթերցող հասարակութեանը և ընտրող ժողովրդին՝ որ վեր կենայ և երեսին ասի թէ՝ ժողովուրդ, մի օգտվիր քո իրաւունքից՝ ընտրելու, ո-

զովհետև գրանով՝ քո ընտրելու՝ բռնաբարված է քո ընտրողական իրաւունքը...

Եթէ մեր առաջարկը իրագործվի՝ ընտրել այժմ և եթ նոր պատուիրակներ չորս տարով՝ կը ստացվի հետևեալ ձևակերպութիւնը.

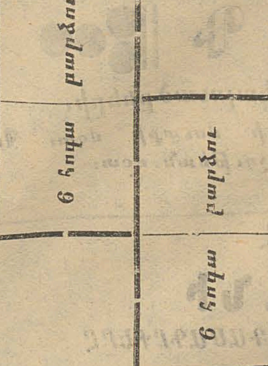

Վերջին խօսք ևս. մենք միանգամայն օգտակար ենք գտնում գործի համար իւրաքանչիւր 2 տարին 6 հոգաբարձուների հեռանալը, դպրոցի նորմալ կեանքը չը խախտելու և յանկարծակի արմատական փոփոխութիւններից ազատ պահելու տեսակէտից և միևնոյն ժամանակ իբրև ցանկութիւն կարող ենք ասել, որ եթէ հնար կայ՝ կառաջարկէի օրինական ճանապարհով ձեռք բերել իրաւունք իւրաքանչիւր 2 տարին նոր պատուիրակներ ընտրել՝ հետևեալ պատճառաբանութեամբ. որ իւրաքանչիւր ընտրողական պայքարը հետաքրքրութիւն կը զարթեցնէր լայն խաւերում դէպի Ներսիսեան դպրոցը, հասարակութիւնը աւելի սերտ կապերով կապված կը լինէր այդ հաստատութեան հետ և որ ամենագլխաւորն է՝ հոգաբարձուները և պատուիրակները ստիպված կը լինէին գոնէ երկու տարին մի անգամ խսկապէս հաշւետուութեան հանդէս գալ հասարակութեան և ժողովրդի առաջ։

Մեր ասածներից ուրեմն պարզ է, որ թիւրիմացութեան առարկան միմիայն այս տարին է և որ այդ թիւրիմացութիւնը պէտք է վճռվի յօգուտ ժողովրդի անմիջական իրաւունքների։ Այսպէս ուրեմն՝ հակասութեան մէջ ընկնում ենք ոչ թէ մենք, այլ «Զանգակը» իր աշխատակիցներով, պաշտպանելով «ընտրեալների» իրաւունքները՝ հակառակ ժողովրդի իրաւունքների՝ և այդպիսին քողարկելով «ժողովրդական իրաւունքների» մեծաղորդ աֆիշայով։

Շիրին

ԿԱՐԳԵՐԸ ՄԵՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒՄ

(Փոքր ֆէլիէտօն)

Այն ժամանակվանից ի վեր, ինչ Ռուսաստանը սահմանադրական երկիր էր դառել և սկսել էր գեներալ-նահանգապետներով կառավարվել, ես առիթ չէի ունեցել երկաթուղով երկար ճանապարհորդութիւն կատարել։ Մտածում էի, որ անշուշտ մեր երկաթուղային կարգ ու կանոնների մէջ էլ քաւականին մեծ փոփոխութիւններ տեղի ունեցած կը լինեն, ինչպէս որ տեղի են ունեցել մեր միւս բոլոր հասարակական հաստատութիւնների ու կարգերի մէջ։ Ճանապարհորդութեանս սկզբում ինձ հէնց այդպէս էլ թուաց. նկատեցի նախ այն, որ երկաթուղու գնացքն էլ զինուորական-սահմանադրական դրութեան մէջ է դրված. փոխանակ մի քանի տեսակ և զանազան աստիճաններ ունեցող կօնդուկտօրների ու կօնտրօլեօրների, ճանապարհորդներից տոմսակներ է հարցնում միայն մէկ զինուորական սպայ, իր ետևից ունենալով, ինչպէս որ հարկ ու պատշաճ է սպային զինուորական դրութեան ժամանակ ունենալ, մի-երկու հրացանակիր զինուորներ։ Այդ զինուորները ու նրանց հրացանները սակայն ճանապարհորդներից և ոչ ոքի քունը չեն խանգարում և չեն էլ վնասում։ Բայց և նրանք ոչ ոքի օգուտ էլ չեն բերում, որովհետև ամեն մի փոքր ի շատէ մեծ կայարանի մօտենալիս մէկ էլ տեսնում ես կօնդուկտօրը ներս մտաւ ու բարձրաձայն կանչեց.

— Берегите свои вещи, господа, тутъ узловая станція!

— Այ անիծված լինի ձեր ուզլօվայա ստանցիան,—քնաթաթախ մրմնջում են պառկոտած ճանապարհորդները ու, աչքները յառած, սկսում են իրանց իրերի վրա հսկել՝ մինչև որ մեծ կայարանից գնացքը դուրս կը գայ։

Բայց միայն իրերը չէ, որ մարդիկ ստիպված են մեծ կայարաններում պահպանել. յաճախ հարկ է լինում և պառկած տեղը պահպանել, որովհետև մեծ կայարաններում երբեմն ճանապարհորդների մի այնպիսի մեծ բազմութիւն է ներս խուժում, որ ամենափոքր անուշադրութիւնն և ոչ-աչալրջութիւնը բաւական է, որպէսզի տեղից զրկվես։ Եւ այդ ոչ թէ պօստային կամ հասարակ մարդատար գնացքներում, այլև նոյնիսկ այսպէս կոչված՝ «արագացված» գնացքներում, որոնցով ճանապարհորդողներից իւրաքանչիւր 24 ժամվայ համար 1 ռուբլի 50 կոպէկ աւելորդ փող են վերցնում (2-րդ կարգով), որպէսզի ամեն մի ճանապարհորդ իր առանձին յատուկ տեղը ունենայ։ Դրա համար, ինչպէս յայտնի է, տրվում են պլաց-կարտեր, որոնց վրա թւահամարներ են նշանակված։

Այդ իսկ պատճառով էլ առաջին անգամից կարծում ես, թէ ոչ մի թիւրիմացութիւն չէ կարող տեղի ունենալ։ Սակայն սահմանադրական-զինուորական կարգերով կառավարվող երկաթուղային վարչութիւնները այնպիսի ոչ սահմանադրական և ոչ-զինուորական եղանակով են վարվում ճանապարհորդների հետ, որ թիւրիմացութիւնները միշտ անպակաս են, մանաւանդ այնպիսի մի սեզօնում, երբ ճանապարհորդների թիւը սովորականից աւելի է լինում։

Թիւրիմացութիւններն ու անկարգութիւնները առաջանում են գլխաւորապէս և միայն նրանից, որ կայարաններում կասսիրները պլաց-կարտեր վաճառում են միմեանցից բոլորովին «բէ-խաբար» կերպով. նախորդ կայարանից միւսին լուր չէ տրվում, թէ գնացող վագօններում ինչ տեղերն են արդէն վաճառված և ինչ տեղերը ազատ մնացած։ Գանձակ և Ելլախ կայարաններում տեղեկութիւն չունեն, թէ որ թւահամար տեղերն են Թիֆլիսում վաճառված, Բալաջարին, Դերբենդն ու Բեսլանն էլ իրանցից նախորդ կայարաններում ծախված տոմսակների մասին հասկացողութիւն չունեն։ Նամանաւանդ միմեանցից բոլորովին «բէ-խաբար» են վլադիկավկազեան երկաթուղային գծի վարչութիւնները անդրկովկասեան երկաթուղային գծի վարչութիւններից։ Այդ երկու գծերից մէկից միւսին անցնելու ժամանակ արդէն թւում է, թէ մէկ թագաւորութեան սահմաններից մի այլ բոլորովին տարբեր թագաւորութեան սահմանն ես մտնում։ Վլադիկավկազեան գծում արդէն զինուորական դրութիւն էլ չը կայ. դուք այնտեղ այլևս չէք տեսնում սպային իր հրացանակիր թիկնապահներով. ամեն ինչ կօնդուկտօրների ու օբերների ձեռքին է, որոնք, հարկ է ասել, շատ աւելի քաղաքավարի են, քան անդրկովկասեան գծի վրայինները։ Սրանք, երևի, խիստ զգուշաւոր են հէնց նրա համար, որ զինուորական սպայի խիստ աչալուրջ հսկողութեան շնորհով չեն կարողանում տոմսակ չունեցող ճանապարհորդներ տեղափոխել, այն ինչ վլադիկավկազեան գծի վրա ծառայող իրանց պաշտօնակիցները այդ կողմից չափազանց մեծ արտօնութիւններ են վայելում և վագօնները—մանաւանդ 3-րդ կարգի—կիսով չափ տոմսակ չունեցող նապաստակներով (ЗАЙЧИКЪ) են լցնում։ Բայց այս մասին յետոյ։

Կայարաններում միմեանցից անտեղեակ կերպով տոմսակներ ծախելու հետևանքը այն է լինում, որ յաճախ միևնոյն թւահամար կրող տեղը, դեռ չը դատարկված, երկրորդ անգամ է ծախվում։ Դեռ լաւ է, որ վագօնում ազատ տեղ լինի, ուր երկրորդ անգամ միևնոյն տեղը առնողը կարողանայ տեղաւորվել։ Բայց շատ անգամ բոլոր տեղերն էլ բռնված են լինում, և մարդիկ, որոնք յատուկ տեղ ունենալու համար աւելորդ փող են վճարել, մնում են ոտքի վրա կանգնած և այն էլ ոչ թէ մի քանի ժամ, այլ և ամբողջ օր ու գիշեր։

Պատահում է և այն, որ այս կամ այն կայարանում պլաց-կարտերը վաճառվում են առանց թւահամարների։

Այդ պարագայում կասսիրը չէ յայտնում տոմսակ ուզողներին, թէ այլևս ազատ տեղեր չը կան, այլ խորամանկութեամբ նա լռում է այդ մասին, յայտնելով միայն, որ ինքը չը գիտէ (?!) թէ ինչ տեղեր են ազատ, որպէսզի թւահամարներ դնի պլաց-կարտի վրա։

— Դուք ինքներդ ձեզ համար ազատ տեղ կընտրէք,—ասում է նա ճանապարհորդին, ձեռքիցը փողն առնում ու ճանապարհ դնում, ետևից էլ գուցէ, մի լաւ ծիծաղում։

Հասկանալի է, որ այդպիսի տոմսակ ունեցողները բոլորովին կանգնած են մնում, յաճախ տեղ չը գտնելով մինչև իսկ իրանց իրերը դնելու համար։

Այդ ժամանակ, ի հարկէ, վագօնների մէջ աղաղակն իրարանցում է ընկնում, գոռում-գոչում է բարձրանում։ Տեղ չը գտնողները անհանգստացնում են և տեղ ունեցող քնածներին։ Բողոքում են կօնդուկտօրներին, օբերներին, սրանցից տեղ են պահանջում, բայց ազատ տեղ չը կայ. բոլոր կարգի վագօններն էլ արդէն լիքն են։

— Բողոքեցէք կայարանի նաչալնիկին և պահանջեցէք, որ նոր վագօններ աւելացնեն գնացքին,—ասում են ձանձրացած կօնդուկտօրները բողոքող ճանապարհորդներին։

Բայց այդ բողոքն էլ չէ օգնում. կայարանի նաչալնիկը չափազանց զբաղված մարդու կերպարանք է ընդունում, բողոքողների վրա իսկի ուշադրութիւն չէ դարձնում և ամենաշատը քթի տակին միայն մռթռում է.

— Վագօններ չունեմ, ոչինչ չեմ կարող անել. բողոքեցէք ճանապարհի բարձր իշխանութեանը։

Իսկ այդ միջոցին երրորդ զանգն է արդէն խփում, և ճանապարհորդները շտապում են նորից, տակառի մէջ դարսած տառեխների նման, վագօնների միջանցքներում խռնվել։

Մի քանի օրվայ ճանապարհորդութեանս ընթացքում այս բոլոր խայտառակութիւնները տեսնելով, ես ակամայից փառք տուեցի էլի Թիֆլիսի տրամվային, որի վրա տիրող անկարգութիւններն ու անկանօնութիւնները մինչ այդ ժամանակ ինձ համար շատ եզակի բաներ էին համարվում։ Բայց, խոստովանում եմ, Թիֆլիսի տրամվայի վրա եղած անկարգութիւններն ու անկանօնութիւնները երկաթուղային գծերի վրա եղածների համեմատութեամբ մեծ կանօնաւորութիւն ու կարգաւորութիւն պիտի համարվեն։ Ասենք թէկուզ հէնց այն, որ տրամվայի վրա տեղ չեղած դէպքում ձեզնից փող չեն վերցնում ու չեն ասում թէ տեղ ունեցողների ծնկների կամ գլխի վրա նստեցէք։ Ճիշտ է, մեր տրամվայի վարչութիւնն էլ բաւականաչափ թւով վագօններ չունի, բայց գոնէ այդ մասին քաղաքացիք նախօրօք գիտեն, այլ ոչ թէ այդ իմանում են փողը վճարելուց ու վագօն մտնելուց յետոյ։ Չէ, ես ու իմ Աստուածը, էլի փառք ու պատիւ մեր անկարգ ու անկանօն տրամվային։ Ախր ի զուր չեն ասում, թէ մինչև չը գայ յետինը, չի յիշվի առաջինը...

Վլադիկավկազի երկաթուղային գծի վրա ինձ մի հանգամանք էլ խիստ յիշեցրեց Թիֆլիսի տրամվայը. դա անվճար ճանապարհորդելու սովորութիւնն էր։ Խօսքս կօնդուկտօրներին կիսագին վճարող ու առանց տոմսակի ճանապարհորդողների մասին չէ։ Սա արդէն, ինչպէս վերևում ասացի, վլադիկավկազեան գծի վրա մի շատ սովորական բան է, այնչափ սովորական, որ յաճախ կօնդուկտօրները իրանք են առաջարկում ճանապարհորդներին տոմսակ չը գնել։ Եւ որոշ տեղերում այդ անվում է շատ ափաշկարա ու համարձակ կերպով. ինչպէս ասում են ռուսերէն՝ и въ розницу и оптомъ.

Բայց կան մարդիկ—գլխաւորաբար կօզակներ ու լեռնական ցեղերից—Բեսլան կայարանի այս ու այն կողմում, որոնք կօնդուկտօրներին կիսագին վճարելով ճանապարհորդելուց էլ գոհ չեն. նրանք խուժում են, ի հարկէ առանց տոմսակի, վագօնի մէջ և գնում են առանց մի կոպէկ վճարելու։ Ոչ կօնդուկտօրները ու ոչ էլ ժանդարմները ոչինչ չեն կարողանում նրանց հետ անել. յետագայ կայարանը հասնելուն պէս դրանք ցատկում են վագօնից, իսկ յետոյ, երբ գնացքը շարժվում է, կօնդուկտօրները իրանց տեղերն են բարձրանում, նրանք վագօնի ճարպիկութեամբ վազում են գնացքի ետևից և նորից վագօնի վրա ցատկում. ճիշտ և ճիշտ այնպէս, ինչպէս որ անում են Թիֆլիսում փողոցային տղաները տրամվայի հետ։

Այդ բոլոր այլանդակութիւններին ականատես լինելով, ակամայից մտածում ես, թէ արդեօք ինչ շահ կարող է ունենալ կառավարութիւնը երկաթուղու տոմսակների գները 20%-ով աւելացնելով։ Միթէ այդպիսով աւելի ես չի զարգանայ առանց տոմսակի և բոլորովին առանց վճարի ճանապարհորդելու սովորութիւնը։ Բացի դրանից, երկաթուղու գները աւելացնելը, ենթադրում ենք, և այն հետևանքը կունենայ, որ այսօրվայ առաջին կարգով ճանապարհորդողներից շատերը կը սկսեն առաջվայ նման երկրորդ կարգով ճանապարհորդել, երկրորդով ճանապարհորդողները երրորդով, իսկ երրորդով գնացողներն էլ... зайчикомъ։

Այլ հետևանք ն/ թ օր/հքից դժուար է սպասել։

Խան-Ազատ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վաղվայ մեռելոցի տօնի պատճառով «Մշակի» հետևեալ համարը լոյս կը տեսնի չորեքշաբթի, յուլիսի 23 ին։

Իբրև լրացուցիչ տեղեկութիւն Թիֆլիսի առաջնորդ Գարեգին արքեպիսկոպոսի վրա կատարված յարձակման՝ մեզ յայտնում են հետևեալը. «Գարեգին արքեպիսկոպոսին գերել ցանկացող Զուբեան և Վերմիշեան աւազակները Սանահինից գնացել են Արդուինի սարը, Մօսինեանց Վասիլին սպանելու դիտաւորութեամբ, որին այնտեղ չը գտնելով, սպանել են նրան պատկանող բաւական տաւար ու ոչխար, 9 ձի և վեց շուն։ Ոստիկանութիւնը, աւազակներին կերակրող չորս հաղբատեցու և Վերմիշեանի մօրն ու եղբօրը կալանաւորելով, գնաց Աքօրի՝ Զուբեանի գիւղը, երևի ձերբակալելու վերջինիս ազգականներին, որոնք կերակրում են աւազակներին։ Չարագործները այնքան շփոթվել են, որ փախչելիս Սանահինի վանքի բակում թափել են մօսինի հրացանի 3 պաչկա գնդակ»։

Յուլիսի 17-ին կայացաւ Թիֆլիս քաղաքի թաղական-սանիտարական հոգաբարձուների միացեալ նիստը, ուր քննութեան առնվեց այն խնդիրը, թէ ինչ կերպով միջոցներ ձեռք առնել խօլերայի մուտքը արգելելու։ Որոշվեց քաղաքը բաժանել 16 սանիտարական քաղաքամասերի և կազմակերպել նոյն թւով սանիտարական շրջիկ խորհուրդներ թաղական հոգաբարձուների գլխաւորութեամբ։ 1-ին Վերայի և 9-րդ Կուկիայի ոստիկանական քաղաքամասերի րայօնները որոշվեց բաժանել երկու սանիտարական մասերի իւրաքանչիւրը, իսկ 7-րդ և 10 րդ քաղաքամասերը—երեք սանիտարական մասերի իւրաքանչիւրը։ Թաղական խորհուրդների նախագահ ընտրվեց Ա. Գուլաձէ։ Որոշվեց նաև սանիտարական հոգաբարձուների նիստերը գումարել ամեն շաբաթ, երեքշաբթի օրերը։

Մօտ օրերս կայանալու է այն յատուկ մասնաժողովի նիստը, որ կազմվել է կովկասեան կայսերական բժշկական ընկերութիւնից՝ ցանկացողներին հակա-խօլերային սրսկումներ կատարելու հարցը քննելու համար։

Մեզ հաղորդում են, որ Զանգեզուրի գաւառի Ճակատէն գիւղում յունիսի 19-ին վախճանվել է նոյն գիւղացի Յովհաննէս Ղարախանեանցը։ Հանգուցեալը, որ իր կենդանութեան ժամանակ պարապում էր բամբակի, ցորենի ու բոժոժի առևտուրով, մի քանի փոքրիկ կտակներ է արել։ Այսպէս՝ յիշեալ գիւղի ս. Հռիփսիմէ եկեղեցուն մի ձեռք պատարագի զգեստ 150 ռ. արժողութեամբ, գիւղի նոր շինվելիք ուսումնարանին՝ 400 ռ., Գէորգեան ճեմարանին, 100 ռ.։ Հանգուցեալն իր շրջանում յայտնի էր «Աւի-ապէր» անունով։

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յուլիսի 18-ին հաղորդեց արտասահմանում ապրող Զուբալով եղբայրներին, որ երեխաների հիւանդանոցի նախագիծն արդէն կազմված ընդունված է։ Շինութեան արժողութիւնը որոշված է 100,000 ռուբլի, որպիսի գումարը այդ նպատակով յատկացրել են Զուբալովները։ Ուստի և քաղաքային վարչութիւնը խնդրում է եղբ. Զուբալովներին ուղարկել իրանց նուիրած գումարը քաղաքային գանձարկղը՝ նախագիծն իրագործելու համար։ Այս հիւանդանոցի և այգու համար քաղաքը յատկացրել է 3000 քառ. սաժէն հող։

Բաթումում մօտ օրերս սպասվում է առևտրի մինիստր Շիպովը։ Կարծում են, որ մինիստրի գալուստը կապ ունի Բաթումի նաւահանգիստը լայնացնելու հետ։

Թիօնէթի և Դուշէթի գաւառները դիտելու համար մեկնեց Թիֆլիսի նահանգապետ Լօզինօ-Լօզինսկին։

Անդրկովկասեան երկաթուղիների վարչութիւնը յուլիսի 18-ին յայտնեց քաղաքային վարչութեան, որ Նաւթլուղ կայարանը լայնացնելու նախագիծը երկաթուղիների վարչութիւնը վերստին պէտք է վերաքննութեան ենթարկէ և մինչև այդ աշխատանքի վերջանալը հնարաւորութիւն չը կայ որոշելու՝ թէ նորից որքան հող կը պահանջվի խնդրված 17 դեսեատինի փոխարէն։ Բայց որովհետև վերջին հրապարակի սահմանները որոշված են հէնց իր՝ քաղաքային վարչութեան խնդրիքով, սակայն իրականապէս այդ հողերը երկաթ. վարչութիւնը գրաւած չունի, ուստի երկ. վարչութիւնը յայտնում է, որ այդ հողերի կապալի համար քաղաքին չի վճարի։

Յուլիսի 18-ին քաղաքային վարչութիւնը բացեց այն ծրարները, որոնք ներկայացված են Մուխրանեան կամուրջի քարէ մասերի կառուցման աշխատանքների կապալի համար։ Ընդամենը ստացված է 9 ծրար։ Վարչութիւնը յանձնեց քաղաքային ինժեներին կազմել մի ընդհանուր աղիւսակ առաջարկված գները որոշելու համար և քննել այդ աղիւսակը տեխնիքական խորհրդում, իսկ վարչութեանը այդ տեղեկութիւնները հաղորդել ոչ ուշ, քան մինչև յուլիսի 21-ը։ Սեպտեմբերից կամուրջի աշխատանքները սկսվելու են։

Անդրկովկասի հայ ուսուցիչների միութեան օրինակով, վրաց դպրոցների ուսուցիչները ևս հարց են յարուցել մանկավարժների ընկերութիւն կազմակերպելու մասին փոխադարձ օգնութիւն հասցնելու մտքով։ Մշակվել է կանոնադրութեան նախագիծ, որը վերջերս ներկայացվեց նահանգական իշխանութեան հաստատութեան, սակայն նախագիծը չը հաստատվեց։ Վրաց մանկավարժների մի խումբ ներկայումս զբաղված է վերադարձված նախագծի մէջ փոփոխութիւններ մտցնելով։

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը իր վերջին նիստում քննեց անտառա-այգեգործական և ջրանցքային ծախսերի նախահաշիւը։ Մնում են չը քննված ժողովրդական կրթութեան և սանիտարական-բժշկական մասի ծախսերի նախահաշիւները։

Արտիլլերիական պահեստատեղիների կառավարիչը հաղորդեց քաղաքային վարչութեան, որ արտիլլերիական պահեստատեղիները քաղաքից դուրս տանելու հարցով զբաղվող մասնաժողովի նիստը կը կայանայ վաղը, յուլիսի 21-ին։ Քաղաքային վարչութիւնը մասնաժողովի աշխատանքներին մասնակցելու համար քաղաքի կողմից ներկայացուցիչ իշխ. Ն. Ե. Արղութեան-Երկայնաբազուկի փոխարէն նշանակել է դումայի իրաւասու Ս. Միրզոյեվին։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յուլիսի 18-ին Գօգօլեվսկի փողոցում, № 26 տանը նախկին մեքենավար Ֆ. Պալալօվի բնակարանում, գտնվել են երկու հին հրացան, մի հին ատրճանակ, երեք զանազան սիստեմի ատրճանակ, վառօդ և 10 հատ զանազան փամփուշտներ։ Պալալօվը ձերբակալված է։

Յուլիսի 18-ին ձերբակալվել է աքսորված Կօրիձէն, որին յանձնել են դատաստանական իշխանութեան ձեռքը։

Յուլիսի լոյս 19-ի գիշերը «Тифл. Лист.» լրագրի խմբագրատանը դռնապաններ Կօստօչկինը և Մուսօեյանը կռւի են բռնվում, որի ժամանակ առաջինը աթոռով խփելով վերջինին՝ սպանում է նրան։ Ցանցաւորը ձերբակալված է։

Յուլիսի 19 ին ձերբակալված է Աստուածատրեանի կեանքի դէմ կազմած մահափորձի հեղինակ և կազմակերպող Թիֆլիսեցի Լևոն Շահինեանը։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

Յուլիսի 15-ի գիշերը մօտաւորապէս ժամը 3-ին Պերսիդսկայա և Ստ.-Պօչտօվայա փողոցների անկիւնում երկու գնդակ է արձակվել, որը իրարանցում է պատճառել շրջակայ բնակիչներին։ Բօշվիլդի տան մօտ կանգնած գօ ...ղօվօյ պահակները դէպի տեղն են վազում և հանդիպում են 3-րդ ոստիկանամասի թաղական վերակացու Պուտիլօվսկուն, որի վրա արձակել էին գնդակները անյայտ չարագործներ։ Պուտիլօվսկին անվնաս է մնացել։ Հրակող չարագործը անյայտացել է։

Մի քանի օր առաջ, երեկոյեան ժամը 6-ին, Արմեանսկայա փողոցում գտնվող Բագուի բանտային բաժանմունքում, վերակացուն երեկոյեան շրջագայութիւն կատարելով № 7-ում, ուր պահվում են ադմինիստրատիվ կարգով կալանաւորվածները, նկատում է պատի մէջ փորուածք դէպի հարևան բակը $3^1/_4$ արշին լայնութեամբ և նոյնքան էլ խորութեամբ։ Համարում այդ միջոցին գտնվում էին Չիրկինեանց, Պալիկօվ, Կօվտօրաձէ, Կօբախիձէ և Երիստօվ, որոնք և նախապատրաստում են եղել փախուստը։

Յուլիսի 15-ին Պետերբուրգից այստեղ է եկել յայտնի ռուս գրող Տանը (Բօգօրազ) Պարսկաստան գնալու նպատակով։

«Բագուի նաւթարդիւնաբերական և առևտրական ընկերութեան» բանւորների գործադուլը Բալախանում շարունակվում է։ Ընկերութիւնը մինչև գործադուլը 6 բաշվող հորից ստանում էր օրական 8000 պուդ նաւթ։ Անցեալ տարի չը նայելով որ աւելի պակաս նաւթ էր ստանում, բայց գները բարձր լինելու շնորհիւ կարողացաւ բանւորներին տալ նագրադներ 40 տոկոս իրանց տարեկան վաստակի։ Այս տարի ֆիրման տալիս է 10 տոկոս միայն և որևէ զիջում անել կամ բանակցութիւն վարել այդ առիթով չէ ցանկանում։ Այդ գործադուլի շնորհիւ ընդհատվել են աշխատանքները փորվող հորերում ևս, ուր բանում են Բեյբէրնգի և Կօլօբօվ-Ուրբանովիչի 100 բանւորները։ Գործադուլարարները, բացի 7 հայերից (մօտ 80), միևնոյն տեղից են։ Նրանցից ոչ մէկը «արհեստակցական միութեան» անդամ չէ. վերջինս, ինչպէս յայտնի է, առհասարակ դէմ է «նագրադներին»։

Յուլիսի 11-ին Սակտարօվի ճաշարանի ծառայողները հաւաքական պահանջ են ներկայացրել ճաշարանատէրերին իրանց հասանելիք մի քանի ամսվայ ռոճիկները վճարելու մասին։ Յաջորդ օրը տէրերը առաջարկեցին ծառայողներին տալ հետևեալ ստորագրութիւնը. «Մենք, ներքոյ ստորագրողներս, Սակտարօվի ճաշարանի ծառայողներս տալիս ենք սոյն ստորագրութիւնը Բագու քաղաքի 5-րդ ոստիկանամասի պրիստաւին, որ մենք հրաժարվում ենք լինել անդամ Բագու քաղաքի սպասաւորների արհեստակցական միութեան»։ Ծառայողները հրաժարվեցին տալ մի այդպիսի ստորագրութիւն, որի համար և բոլոր 13 հոգին էլ հեռացված են ծառայութիւնից և նրանց տեղ ընդունված են 14 հոգի նոր ծառայողներ։ Արհեստակցական ընկերութեան ներկայացուցիչներին, որոնք եկել էին բանակցութիւն վարելու, ճաշարանատէրերը հրաժարվեցին ընդունել։ («Б.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Պետերբուրգի դատաստանական պալատի քաղաքացիական մասի վերջին նիստում մի քանի միատեսակ պահանջի գործեր քննելու ժամանակ վճռված է մի հարց, որը սկզբունքային նշանակութիւն ունի։ Պուտիլօվի և Ռօզենկրանցի գործարանների երեք բանւորների հաւատարմատարը գանգատներ էր ներկայացրել պահանջելով գործարանատէրերից վարձատրութիւն գործարանում ստացած վնասի համար, որի շնորհիւ երեք բանւորներ զրկվել էին աշխատանքի ընդունակութիւնից։ Դրա հետ միաժամանակ պահանջ յայտնողների հաւատարմատարը հարց է յարուցել, որ անհրաժեշտ է առողջութիւնը կորցնելու համար վարձատրութեան չափը որոշելիս հաշւի առնել այն, թէ ինչ դրութեան մէջ է եղել բանւորների առողջութիւնը գործարանի մէջ ծառայութեան մտնելու ժամանակ, իսկ այդ հանգամանքը վարձատրութեան չափը աւելացնում 30—40 տոկոս։ Նահանգական դատարանը վնասված բանւորների հաւատարմատարի առաջ բերած փաստաբանութիւնները հետ համաձայնվեց և վճռեց հարցը յօգուտ պահանջ անող բանւորների։ Գործը պատասխանատու կողմի վճռաբեկ բողոքով անցաւ դատաստանական պալատը, որտեղ նահանգական դատարանի կայացրած այդ սկզբունքային որոշումը հաստատութիւն գտաւ։

Մոսկվայի թեմական հոգևոր իշխանութիւնը պաշտօնապէս խնդրում է եղել տեղական բարձր ադմինիստրացիային արգիլել որևէ յոբելեանական հանդէս կատարելու Մոսկվա քաղաքի մէջ ի պատիւ կոմս Լ. Ն. Տօլստոյի 80-ամեակի։ Այդ խնդիրքը մօտ օրերս ներկայացրել է Մոսկվայի Վլադիմիր միտրոպօլիտը անձամբ և, լուրերին նայելով, ընդունված է հաճոյքով։

Մինիստրները արձակուրդներ են ստանում. ֆինանսների մինիստր Կօկօվցեվը յուլիս և օգոստոս ամիսների մի մասը անց կը կացնէ Գերմանիայում և կը վերադառնայ Պետերբուրգ սեպտեմբերին։ Արտաքին գործերի մինիստր Իզվօլսկին առաջիկայ շաբաթ ուղևորվում է Աւստրիա և ապա Գերմանիա։ Արդարադատութեան մինիստր Շչեգլօվիտօվը ամառը լինելու է Ղրիմում և Եւրոպայում։ Զինուորական մի-

Նիստը Բէդիգերը Գերմանիայում է արդէն և Պետերբուրգ կը վերադառնայ օգոստոսի սկիզբներին։ Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստր գեներալ Շաուֆուսը մօտ օրերս գնալու է արտասահման և արձակուրդի ժամանակները մնալու է Գերմանիայում։ Շուտով արձակուրդ է ստանալու նաև ծովային մինիստրը։ («У. Р.»)

ՖԷԼԻԷՏՕՆ

ԱԶՔՆԵՐԴ ԼՈՅՍ...

—

Ահա Թիւրքիան էլ գժւեց։ Ահա այնտեղ էլ սկսեց հանդէս գալ սարսափի ուրուականը՝ մեռելային խաղաղութիւնը վըրդովելու...

Դահճի արդարութեան ու խղճին ժառանգած այդ «Արցունքի Հովտում» սովի, սրածութեան, խօլերայի ու ժանտախտի մուտքը այնքան սարսափելի չէր կարող լինել, որքան հիւսիսից և արևմուտքից սպառնացող այդ խելագարութիւնը։

Որքան էլ այդ շինարար լինէր կործանված երկրի համար, նոյնքան էլ անհաճելի պիտի լինէր արեան հեղեղների դիմաց անվրդով «այն մեծ ստախօսին», որին «մեծ դիպլօմատի» անունն է ընծայել գիտուն Եւրոպան։

Նա վերահաս վտանգից մինչև իսկ այնքան շփոթվեց, որ փոխանակ ասելու՝

«Ասմր փառացս անձաւորի», սարսափահար գոչեց՝

«Ասմր փառացս յանձաւորի»։

Եւ երբ ուշքի գալով դիմեց իր մեծամեծներին, այդ նորածին հիւանդութեան իսկական անունը իմանալու, խելակորոյս աւագանին աչքերը գետնին սևեռած՝ մնաց երկար պապանձված։

— Կանչեցէք Սաիդին,—գոռաց նա յանկարծ։

Այս անեղագոյն ձայնից սարսափած, մի քանիսը, որոնց ծնկներում դեռ «զվաթ» էր մնացել, միմեանց հրելով, միանգամից իրանց դուրս նետեցին և մի րօպէ ապուշ ապուշ իրար նայելով՝ վազեցին, իսկ նրանց ծերունիները այլ ևս ոտի վրա կանգնել չը կարողանալով ծունկ չոքեցին։

Մտաւ Սաիդը։

— Ո՞վ է այդ նոր հիւրը, որ առանց Թոյլտւութեան, առանց անցագրի, համարձակվել է մեր սահմանն անցնելու,—հարցրեց «մեծ դիպլօմատը»։

— Ոչինչ, տէր իմ, դա ձեր խոնարհ ծառայ Սահմանադրութիւնն է։

— Հը՞մ, նա է, լաւ, իսկոյն Օսման-փաշային կուղարկէք նրան ընդառաջելու և քաղցր «շերբէթներով» հիւրասիրելու և ապա առանձին կանգնէք ինձ մօտ մնացեալ պատրաստութիւնները տեսնելու,—ասաց ու շրջեց նա դէպի իր առանձնասենեակը։

Եւ միւս օր Թիւրքաց լրագիրները հաղորդեցին, որ յուլիսի 9-ին մեծ վէզիրը հեռագրեց բոլոր վալիներին՝ «Ոչ մի ջանք չը խնայել բոլոր հպատակների խաղաղութիւնը և բարեկեցութիւնը ապահովելու»։

Հէնց նոր էի կարդացել, որ կրկին իմ մէջ բուն դրած Թերահաւատութեան ձայնը լսեցի։

Սա հէնց մի գլուխ կրկնում էր.

— Վա՜յ հաւատացողին։

Սա դեռ իր ձայնը չը կտրած, վրա հասաւ մեր բարեկամ Մոծակը։

— Ո՛չ, սա անկարելի է, կամ Բէյտերի գործակալութիւնն է խաբում, կամ «մեծ դիպլօմատն» է ցնդվել, կամ Թէ չէ՝ ես եմ գժվել...

— Փոխանակ տզտզալու, դու աւելի խելացի բան կանէիր,—ասացի,—եթէ իսկոյն Թռչէիր և վալիին ուղղած հեռագրի իսկական պատճէնը բերէիր...

— Իսկո՛յն,—ասաց նա ու Թռաւ։

Ահա տեսնեմ վեր ու վայր ցատկելով Բաղդասար ախպարն է վազում դէպի ինձ։

— Սիրեմ գլխդ, Կարին ախպար, եկուր գրկէ գիս, պագնենք զիրար, ալ լմընցան մեր տանջանքներ, քաշած օրեր... Հը՛, չաէ, ինչ կըսես։

— Եթէ հաւատայի, կասէի. աչքդ լոյս, բայց որ հաւատալ չեմ կարողանում, խընդրում եմ, եղիր քիչ զգոյշ,—ասացի։

Գուցէ մեր վիճաբանութիւնը երկարէր շատ, եթէ հեռագրի իսկական պատճէնը Մոծակը չը ձգէր մեր առաջ։

— Մի պոռաք, կարդացէք ու հասկացէք,—ասաց նա։

Եւ Բաղդասար ախպարը կարդաց հետևեալը.

«Յորդորում ենք ձեզ, ջանք չը խնայել բոլոր հպատակների խաղաղութիւնը և բարեկեցութիւնը ապահովելու... մինչև որ ապագայ գործողութիւնների համար տեղ կը հասնեն մեր գնդերը իրանց գնդակացիր-պալեմետներով...»

Նայեցինք Բաղդասար ախպօր դէմքին ու չիմացանք՝ լա՞լ Թէ ծիծաղել։

Կարին

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

(Սեփակ. Թղթակ.)

—

Թաւրիզ, 10 յուլիսի

Ատրպատականի Թեմա[illegible] պատգամաւորական ժողովի Նստաշրջանը երէկ փակվեց։ Մնաց կաթողիկոսական պատգամաւորի ընտրութիւնը, որի համար պիտի արտակարգ ժողով գումարվի, որովհետև մինչև օրս պաշտօնական Թղթեր Էջմիածնից դեռ չեն ստացված։ Տարօրինակ է Թւում Էջմիածնի լռութիւնը։ Ամիսներ են անցնում, բայց մեր հոգևոր հայրերը դեռ չեն բարեհաճել արտասահմանի պաշտօնական գրագրութիւնները փութացնել։ Համազգային այդպիսի մի նուիրական և գերագոյն ժողովին ամբողջ հայութեան մասնակցութիւնը մի անհրաժեշտութիւն է, որի համար ամեն տեսակ ջանքեր գործ դնելու պարտականութիւնը ծանրանում է Էջմիածնի վրա։ Երէկ վերջին ժողովում տեղի ունեցաւ նոր Թեմական խորհրդի ընտրութիւն, նախկին անժամանակ՝ ինչ-ինչ հաշիւներով հրաժարված կազմի փոխարէն։ Ցաւանք, նորընտիր կազմը, որը նախկինի նման մեծ-մեծ խոստումներով հրապարակ չեկաւ, կարողանայ իր վրա դրված համեստ յոյսերը իրականացնել՝ աջակցելով Թեմական առաջնորդի բարի ցանկութիւնների իրագործման։ Քաղաքական շարժումները այնպէս խճողեցին դրութիւնը, որի շնորհիւ ազգային գործերի և հաստատութիւնների կաղնիկաղ ընթանալը ակներև է։

Երկու Թաղի դպրոցական ակտերը տեղի ունեցան։ Լիլավայում փակվում է երկու դասարան, Ղալայում մէկ։ Երկու հանդէսներում էլ հայր Թեմակալը գգացված խօսեց, յորդորելով ժողովրդին, որ ամեն ջանք գործ դնէ «կենտրօնականը» ունենալու։ «Հէնց տնտեսապէս քայքայված լինելու պատճառով պիտի աշխատել կանօնաւոր դպրոց ունենալ, որի շնորհիւ միայն կը բարւոքվի ձեր տնտեսական-նիւթական»... Այս համոզեցուցիչ խօսքերով էր դիմում ժողովրդին հայր առաջնորդը, որին անկեղծ սրտով պիտի ձայնակցէ հայ ժողովուրդը, որովհետև իսկապէս մեր ներկայ ողորմելի կացութեան իսկական և միակ պատճառը կանօնաւոր կրթութեան բացակայութիւնն է, որի շնորհիւ տուժեցին Թէ հայրերը և Թէ որդիքը։

Թեմական ժողովում որոշված է այս տարի 5-րդ և 6-րդ դասարաններ բանալ։ Հանգանակութիւն սկսված էր և աջողութիւն էր խոստանում, բայց այս մի ամիսը ընդհատեց ամեն մի գործունէութիւն։ Յուսանք, որ հայր առաջնորդի ջանքերը աջողութեամբ պսակվեն, եթէ Թեմական խորհրդի ներկայ կազմը, որը մասամբ կազմված է երիտասարդ ուժերից, ամենայն մասամբ իր աջակցութիւնը ցոյց տայ իր կարող առաջնորդին։

Գ. Տիգրան Աֆրիկեանի դպրոցների Թաղման հոգեհանգիստներն են կատարվում գաւառներում... Իքօ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

18 յուլիսի

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Օզօրօզնի փողոցում երկու բանւոր մտան հացի պահեստը. երբ մըտնողներից մէկը լուցկին վառեց, առաջացաւ ուժեղ պայթում, որից մէկը սպանվեց տեղնուտեղը, միւսը այրվեց և ծանր վիճակի մէջ տարվեց հիւանդանոց։

ԿԻԵՎ։ Հարաւ-արևմտեան երկաթուղիների Դունայի ճիւղի բաժնում մեծ փոթորիկը ուժեղ հեղեղի հետ ծածկեց երկաթուղագիծը, դաշտերը և մարգագետինները և մեծ աւերմունքներ գործեց այգիներում։

ՏԻՐԱՍՊՕԼ։ Դնէստր գետը վարարելով դաշտավայր տեղերում ծածկել է այգիները և բանջարանոցները։ Վնասներն ահագին են։

ՄՕՍԿՎԱ։ Քաղաքապետը, նկատի առնելով մսի անսաելի Թանգանալը, առաջարկեց քաղաքագլխին դումայի քննութեան ներկայացնել Մօսկվայում մսի պարտադիր սակագին մտցնելու հարցը։

Ժամանեց ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

ԱՇՏԱՐԱԿ, պետական դպրոցի աւագ ուսուցիչ Վասիլի Տէր-Յովհաննիսեանին. «Մշակ» Թերթի դէմ ձեր գրած նամակը տպագրել անկարող ենք, որովհետև ստիպված պիտի լինէինք այն ժամանակ ուրիշների նամակներին ևս տեղ տալ նոյն Թերթի դէմ։ Ձեր իրաւունքները պաշտպանելու և արդարութիւնը վերականգնելու համար դուք ունեք օրինական ճանապարհ. եթէ յիշեալ Թերթը հրաժարվում է տպագրել ձեր հերքումը կամ նամակը, կարող էք ցենզուրային իշխանութեան միջոցով հարկադրել նրան տպագրելու անփոփոխ։

Անհասարակ պէտք է խուսափել ծանրաբեռնել «Մշակի» առանց այն էլ սուղ էջերը այդօրինակ հերքումներով։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միխիթարեանց
Անցեալ տարիների նման ընդունում է հիւանդներին վեներական և մորթու ցաւերով Կիսլովոդսկում, հիւրանոց «Ռոսսիա»։
(ա. օ.) 100—86

ՀՐԱՒԷՐ
Տպարանական այն բանւորները (գրաշար, տպագրիչ, կազմարար) որոնք մի որևէ ժամանակ աշխատել են «Աղբիւր»-ի համար, հրաւիրվում են կիրակի, յուլիսի 28-ին, շնորհ բերել առաւօտեան 9 ժամին «Աղբիւր» խմբագրութեան գրասենեակը խմբովին լուսանկարվելու համար։ Մուտքը առանձնակներով և անուանական, որ կարելի է ստանալ մինչև յուլիսի 26-ը «Աղբիւր» խմբագրութեան գրասենեակից և գրաշարապետներ պ. պ. Դաւիթ-բէգից, Լեւոնից և Լաչքարեանից։

Դիլիջանի դպրոցի համար հարկաւոր են
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ
և
ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐ
24 դասով և 400 ր. վարձով։ Դիմել՝ Делижанъ, Вагану Матиняну.
(օ. մ.) 3—1

ՆՈՒԽՈՒ
«Մարիամեան» երկսեռ դպրոցների համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
ա) Մի աւագ ուսուցիչ, փորձված և մանկավարժական հմտութեամբ. 18 դասով, տարեկան ռոճիկ 800 րուբ.։
բ) Ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ հայոց և ռուսաց լեզուների, ձայնագրութեան և այլ առարկաների համար։
Ցանկացողները պայմանների մասին կարող են դիմել հոգաբարձութեանս։ Մեր հասցէն՝ Нуха, попечительство арм. церк. приход. школъ.
(կ.) 1—1

Գ. Ֆ. Դեսլեր տեխնիքական
գրասենեակը Պետերբուրգում
Невскій 164, Телегр. адр. „Техдеслеръ". Ամենաէժան պայմանով բերել նոր և գործածութեան մէջ սակաւ եղած մեքենաներ, պոմպեր, լոկոմոբիլներ. Էլէ. և նաւթի ու գազի շարժիչներ, մոտորային մակոյկներ, շոգենաւեր և մեքենաներ։
Պահանջեցէք նախահաշիւներ.
(18, 22, 25, յուլ. 1, 11, 20, 30, օգ. 10, 20, 30) 10—6

Լոյս տեսաւ
նաշաւուր նաշաւրեանի
Ծիծաղաբեր
Հայրիկ, Պարոնեան, Պրոլ-Պուղի, Տէր Միքթար, Դանաէ, Լաֆոնթէն, Եզոպոս, Ոզմպիանոս, Մոլլա Նասր-Էդդին, Կրիլով, Բալակիրեվ և ուրիշ ազգային ու օտար զուարճախօսներ։
182 ԸՆՏԻՐ զուարճախօսութիւն-անեկդօտներ, 112 երես
ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊԷԿ
Դիմել [illegible] գրավաճառներին։ Ինձանից գումարով գնողներին 20% զեղչ և ճանապարհածախսը իմ հաշւին։ Ցանկացողները կարող են դիմել՝ Тифлисъ. Хачатуръ Хачатріанъ, 9 уч. Лысогорскій пер. № 10.
(ու. կ.) 8—8

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարկային Ընկերութեան
Վարչութիւնը
Սրանով յայտարարում է, որ հինգշաբթի, յուլիսի 25-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, նշանակված է
ԱՃՈՒՐԴ
Ընկերութեան վրա մնացած բոլոր կալուածքների։
Կալուածքների ցուցակը կախված է ընկերութեան շէնքի մուտքի մօտ։ Պայմանների մասին տեղեկանալ ընկերութեան Վարչութեան մօտ։
(17, 20, 23) 3—2

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ
Մ. ՍԱՄՈՒԵԼԵԱՆԻ
ԻՒՐԵՎԻՉԻՑ ՓՈԽԱԴՐԱԾ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
1. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ. Ա. տարի, 2-րդ հրատարակութիւն, զգալի ճոխացրած 15 կ.
2. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ. Բ. տարի, 2-րդ հրատարակութիւն. յաւելուածներով ու պատկերներով 25 կ.
3. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ. Գ. տարի 25 կ.
4. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ. Շապօշնիկովից ու Վալցովից փոխադր. կոտորակների տեսութիւն և ընդհանուր կանոններ. պատկերազարդ Ա. մաս. 30 կ.
5. Համառօտ երկրաչափութիւն. գրոյցներ երկրաչափական մարմինների մասին Ա. մասը. 25 կ.
—
Թւաբանական օրինակների Ա. և Բ. տարի ձեռնարկները ընդունված և Թոյլատրված են հայոց ծխական դպրոցների համար Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձական խորհրդի կողմից։
Դիմել՝ Թիֆլիս «Գուտտենբերգ» գրախանութը։ (ե. կ.) 6—2

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ
Լիակատար բժշկութիւն ՍԻՖԻԼԻՍԻ և նրա հետևանքների
Ի. Ավրախովի ԻՂԱՆԱԿՈՎ
Որպէս բժշկվել սիֆիլիսից բոլոր շրջաններում և ձևերում նրա հետևանքներից, այսինքն կաթուածներ, տաբէս, ոսկրացաւ, բծեր, վէրքեր և այլն, նոյնպէս խլացաւ և էկզէմա։
Բժշկութիւն առանց սնդիկի և եօդի անվնաս բուսական բալզամով։
Կատարեալ բժշկութիւն 2—4 շաբաթում առանց վերադարձների։ Բրօշիւրը ուղարկվում է երբ 7 կոպէկանոց մարկաներ ուղարկելուց։ Շատ կան նոտարով վաւերացրած շնորհակալութիւններ և բժիշկների վկայականներ։
Հեղինակի մօտ կարելի է ստանալ ձրի՝ С.-Петербургъ, Колокольная ул., № 11, собств. домъ.
ՀՆԴԿԱԿԱՆ ԲԱԼԶԱՄ ծախվում է միմիայն Դ. ԱՎՐԱԽՕՎԻ մօտ СПБ. Колокольная ул., № 11,
ՍԻՖԻԼԻՍԻ
(հ. կ.)

Ֆրանսիական Շոգենաւային Ընկերութիւն
«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻԹԻՄ»—„MESSAGERIES MARITIMES"
Յուլիսի 28-ին (օգոստոսի 10-ին ըստ Ն. տոմարի) մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 5-ին, առաջնակարգ „Bosphore" շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսօն, Կ. Պոլիս, Դարդանել, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն։
Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ՝ մինչեւ Պարիզ, Նիւ-Եօրք եւ Շանխայ (Չինաստանում), Հեռաւոր Արեւելք գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասեցրած գներով։
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել՝ ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու գալէրէյում Թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս՝ Թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է՝ 10—2 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան ամենայն օր, բացի կիրակի օրերից։ 1—1

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
ԿՕՇԿԵՂԷՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.
Ամեն տեսակ մօդային ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի մագազիններում։
ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ
Իսկականը այս կլէյմօն ունի իր վրա։
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ
ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ
ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ
ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ
ԿԱԶԱՆՈՒՄ
ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ՏԱՇԿԵՆՏՈՒՄ
Նիժէգորօդեան տօնավաճառում
Իրբիտեան տօնավաճառում
ԳՈՒՄԱՐՈՎ ՎԱՃԱՌՔԸ
կատարում է
„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՑՇԵԼԼԵՐ"
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ
ԱՅՍՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ Ռուս-ամերիկական ռետին. մանուֆակտուրային ընկերութեան
Կրեմ եւ Ապրետուրա կօշկեղէնի համար
(հ. կ.) 100—44
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.

Типографія „Экономія" Ав. Мугдусіакопова съ С-ми. Большая Бебутовская ул. № 3.